

INNSPILL TIL INTEGRERINGSMELDINGEN 2023

Caritas Norge takker for anledningen til å bidra med innspill til regjeringens integreringsmelding. Caritas er en internasjonal humanitær organisasjon som jobber i over 200 land og territorier. I Norge arbeider Caritas for å hjelpe innvandrere ut av fattigdom og inn i aktiv samfunnsdeltagelse og arbeid.

Som nasjonalt ressursmiljø på integreringsfeltet har Caritas Norge et helhetlig tilbud for innvandrere over hele landet i samarbeid med lokale Caritas i Bergen, Trondheim, Stavanger, Tromsø, Drammen og Arendal, og ressurscenteret i Oslo. På nasjonalt nivå når vi årlig ut til om lag 40 000 besøkende, inkludert aktiviteter som norskopplæring, veiledning, matutdeling og andre lokalt tilpassede aktiviteter.

Vårt innspill bygger på tilbakemeldinger fra ansatte, frivillige og brukere, samt statistikk fra vårt arbeid og erfaringer vi har samlet gjennom flere års virke. Vi vil dekke de tre hovedområdene regjeringen ønsket innspill på, for så å kommentere på andre temaer som bør løftes frem. Vi fokuserer på utfordringer vi ser og mulige tiltak, i tråd med regjeringens bestilling.

Sosial mobilitet og sosial utjevning gjennom arbeid og utdanning

Arbeid

Vi er veldig glade for regjeringens hovedfokus på å få flere ut i arbeid. Caritas ser på arbeid som en nøkkel for integrering og sysselsetting er det primære målet i alle våre tiltak. Barrierene for deltagelse i arbeidslivet er mange og rammer ulike grupper ulikt. Vi ser derfor at det er viktig med en bred tiltakspakke som inkluderer helse, norsk og informasjonsarbeid, i tillegg til direkte arbeidsrettede tiltak.

Integreringspolitikken bør også ha en klar målsetning om å bedre utnytte medbrakt kompetanse og mål om relevant jobb. Vår erfaring er at personer med medbrakt høyere utdanning kan ha stor nytte av kurs om det norske arbeidsliv og veiledning om hvordan man kan overføre sin kompetanse til det nye landet. Vi tenker også det er viktig å undersøke om det er mulig å differensiere språkkrav i forhold til stillingskategorier, i større grad enn det er i dag.

Vi ser også at manglende nettverk er en stor utfordring for å få seg jobb og særlig relevant arbeid. For å kompensere for manglende nettverk ser vi at mentorprogrammer kan ha stor effekt, også for de med lavere utdanning. Det er viktig å skape arenaer for nettverksbygging, som frivillig arbeid, jobbmesser og bedriftsbesøk inn i undervisning.

EØS borgere som kommer til Norge for å jobbe er en stor gruppe som vi opplever ofte står uten et tilstrekkelig hjelpeapparat. Denne gruppen ser vi blir utnyttet i arbeidslivet og er sårbare for å bli utsatt for arbeidslivskriminalitet.

Vi vil også fremheve betydningen av samarbeid som et nøkkelpunkt for å realisere målet om økt arbeidsdeltakelse. I tillegg til samarbeid mellom regjering, kommuner og arbeidslivet er det av avgjørende betydning å inkludere frivilligheten. Samarbeid med sivilsamfunnet kan både bidra til økt sysselsetting gjennom arbeidsrelaterte prosjekter, men ikke minst kan frivilligheten være et springbrett ut i arbeidslivet.

Norskopplæring

God norskopplæring vil være viktig for å lykkes med sosial mobilitet og sosial utjevning. Manglende norskferdigheter har store individuelle og samfunnsmessige kostnader. Det gjør det vanskeligere å delta fullverdig i arbeids- og samfunnsliv og bidrar til at enkelte innvandrere blir særlig utsatt for utnyttelse. Pandemien har også tydelig illustrert at manglende språkferdigheter er en utfordring i et beredskapsperspektiv, hvor det i krisesituasjoner er viktig at myndighetene har mulighet til å kommunisere direkte med sine innbyggere.

Dårlige norskkunnskaper gjør at mange har lite kunnskaper om det norske samfunnet og opplever offentlige tjenester som lite tilgjengelige. Dette fører til usikkerhet og manglende tillitt til det offentlige.

Vi ser viktigheten av gratis norskopplæring for alle. Norskopplæringsordningen (tidligere klippekortordningen) er et svært populært tiltak. I år fikk vi gjennom denne ordningen også mulighet til å tilby norskopplæring på A1 og A2 nivå. Vi har lange ventelister og ser behov for at denne ordningen styrkes og blir tilgjengelig for flere. Det er tydelig for oss at kursavgift for norskkurs for arbeidsinnvandrere ekskluderer en stor gruppe med behov for språkopplæring.

Deltakelse i fritidsaktiviteter

Deltagelse i fritidsaktiviteter for barn er svært viktig for god integrering, men dette er kun en side av det frivilligheten kan tilby. Vi ser en stor ulikhet når det gjelder deltagelse i sivilsamfunnet, gjennom frivillig arbeid og verv. Deltagelse i frivilligheten gir økt tillit til samfunnet, øker samfunnsdeltagelsen generelt og skaper sosiale nettverk. Vår erfaring er at frivilligheten også kan være et viktig springbrett inn i ordinært arbeidsliv. De som kunne ha best utnyttet av de positive effektene av frivillighet er de som i størst grad falle utenfor. Vi mener derfor det bør være en målsetning å utjevne forskjellene i deltagelse i frivilligheten.

Skjevheten i deltagelse i sivilsamfunnet, barrierer og mulige tiltak er godt beskrevet i litteraturen, se blant annet referanselisten under. Tiltak for å øke deltagelsen blant innvandrere krever ressurser. Sivilsamfunnet bør få tilgang til midler for å systematisk jobbe med rekruttering av grupper som i dag deltar lite. Tilpasset informasjon, systematisk rekrutteringsarbeid i rette kanaler og individuell tilpassing av frivillig arbeid er tiltak vi ser har stor effekt. Vi mener at deltagelse i frivilligheten bør f.eks. få en større plass i introduksjonsordningen for flyktninger.

Helse

Helse er en avgjørende faktor for vellykket integrering, og det er viktig å sikre at innvandrere har tilgang til nødvendig helseinformasjon og helsetjenester. Vi ser i dag at det finnes store utfordringer knyttet til dette. Tilrettelegging av helseinformasjon er av særlig betydning for å sikre at innvandrere, uavhengig av språkbarrierer, kan forstå og ta i bruk informasjon om deres egen helse. Informasjon om rettigheter og tilgjengelige helsetjenester og hvordan ulike typer oppholdstillatelser påvirker dette bør være tilgjengelig på flere språk, i et format som når ut til målgruppen.

Vi ser at mangel på personnummer og fastlege er en barriere for å få tilgang til helsetjenester man har krav på. Dette inkluderer også påvisning og behandling av allmennfarlige smittsomme sykdommer.

Videre er det avgjørende å tilby tilgang til psykologhjelp også for innvandrere. Vi vet at innvandrere sliter med sin psykiske helse i større grad enn øvrig befolkning, og det bør derfor fokuseres på å senke hindrene for å oppsøke hjelp både med tanke på holdninger og økonomi.

[Andre tema det er ønskelig å løfte fram](#)

Integreringspolitikk for arbeidsinnvandrere

Det er viktig at det blir en tydelig integreringspolitikk om arbeidsinnvandrere og om EØS-borgere som kommer til Norge for å jobbe. Vi ser en stor gruppe EØS-borgere som kun er registrert midlertidig i Norge (D-nummer), men som oppholder seg her over lenger tid. Disse menneskene kommer ofte ikke med i offentlige statistikker.

Denne gruppen har i liten grad tilgang til viktige tjenester som fastlege og vi ser ofte at de mangler informasjon om rettigheter og plikter i Norge. Dette er en gruppe som i liten grad har tilgang på norskundervisning, mange har lave digitale ferdigheter og de er sårbare for utnyttelse i arbeidslivet.

Vi ser at det er svært viktig at denne gruppen får informasjon om det norske samfunnet på et språk de forstår, at overgangen fra D-nummer til personnummer blir lettere og at tilgangen på norskopplæring forbedres.

Vi ser også at mangel på integreringspolitikk som omhandler arbeidsinnvandrere også gjelder personer som har blitt tildelt personnummer. Arbeidsinnvandrere er ikke en homogen gruppe, men vi ser at noen grupper har svært dårlige norskkunnskaper, lite nettverk og høy grad av utenforskap. Det er lite tilgang til norskundervisning og informasjon på et språk som gruppen behersker. NOU 2022: 18 Mellom mobilitet og migrasjon bekrefter vårt inntrykk av at det er store integreringsutfordringer når det gjelder folkeregistrerte arbeidsinnvandrere. Vi støtter utredningens forslag om at det bør utvikles integreringspolitikk som inkluderer arbeidsinnvandrere.

Familiegjenforening

En gruppe vi ofte møter er kvinner som er her på familiegjenforeningsgrunnlag. De vi møter har ofte lite nettverk, dårlige norskkunnskaper og har behov for mer støtte. Vi møter mange i denne gruppen som har blitt utsatt for vold i nære relasjoner. For mange starter voldsutøvelsen raskt etter at de kom til Norge. Det betyr at de fortsatt venter på svar på egen oppholdstillatelse, og er totalt avhengige av den voldelige partneren. Disse menneskene er i en ekstremt sårbar posisjon.

Heldigvis finnes «Oppholdstillatelse for deg som har blitt mishandlet». Dette er et viktig og godt tilbud for de som er her på familiegjenforening, men stiller krav om at volden har skjedd mens en har hatt lovlig opphold selv. Det vil altså si at om du ikke oppfyller kravene mens du venter på svar på egen oppholdstillatelse, selv om dette kan ta lang tid. Dette er svært uheldig, da det setter sårbare mennesker i en posisjon hvor de enten må stå i volden i potensielt lang tid, eller få søknaden sin avslått fordi de har gått fra den voldelige partneren.

Vi ser en stor mangel på bolig for kvinner som har blitt utsatt for vold i nære relasjoner og som har lite nettverk i Norge. Vi har sett flere eksempler på personer som har flyttet tilbake til voldelig partner, etter opphold på kriesenteret, på grunn av manglende bolig.

Frivillighetens rolle og vilkår i integreringsarbeidet

Frivillighetens rolle bør beskrives og anerkjennes i den nye integreringsmeldingen. Mange frivillige organisasjoner har høy tillitt blant spesifikke innvandrergupper og kan være en brobygger mellom sin brukergruppe og offentlige tjenester. Frivillige organisasjoner har også flere hjelpemidler til å jobbe systematisk med tillittskapning, som likepersonsarbeid, kultur- og språkkompetanse og frivillig arbeid. I tillegg er frivilligheten en unik arena til å skape nettverk og aktiv samfunnsdeltagelse, også for de som står utenfor arbeidslivet.

Et viktig steg for å styrke sivilsamfunnet vil være mer forutsigbarhet. Integreringsfeltet er i dag preget av ettårige tilskuddsordninger som gir lite forutsigbarhet. I tillegg vil mer forutsigbarhet gjøre at sivilsamfunnet kan jobbe langsiktig, jobbe med kompetanseheving og karlegging av brukernes behov.

Viktige aspekter ved sivilsamfunnets vilkår i integreringsarbeidet er å sikre fleksibilitet nok til at sivilsamfunnet kan utvikle prosjektene basert på faktiske behov de ser hos målgruppen. I tillegg må man ha en bedre balanse mellom innovative, nye prosjekter og stabile hjelpetilbud som kan bygge tillitt hos målgruppen over tid.

Vi er glade for at regjeringen spør sivilsamfunnet om innspill og ønsker dere lykke til med arbeidet.

Referanser

Eimhjellen, I. og Arnesen, S. (2018) Organisasjonsengasjement blant innvandrere (Rapport 2018:3) Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor

Eimhjellen, I; Bentsen, H. L. og Wollebæk D (2020) Sivilsamfunnsdeltaking blant innvandrere i Norge. (Rapport 202:2) Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.

Eimhjellen, I., Espegren, A og Nærland, T. U. (2021) Sivilsamfunn og integrering. En Kunnskapsoppsummering (Rapport 2021:3) Senter for forskning om sivilsamfunn og frivillig sektor

Espegren, A., Mjelde, H., Guribye, E., Danielsen, Å., Ø., Staver, A., B., og Eimhjellen, I. (2022) Innvandrerperspektiv på sivilsamfunnsdeltakelse. Ulike innvandrergupperes opplevelse av barrierer og suksessfaktorer for deltakelse. (Rapport 2022:7) Senter for forskning om sivilsamfunn og frivillig sektor